

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ

Олена Біліченко

Кременчуцький національний університет

Аннотация

Рассмотрена проблема мотивации к занятиям физическими упражнениями у студенческой молодежи. Проведен анализ последних публикаций по проблеме гендерной психологии. Исследованы гендерные особенности проявления мотивации к занятиям физкультурой и спортом у юношей и девушек, которые обучаются в университете. В исследовании использованы данные анкетного опроса студентов 2-х и 4-х курсов технических специальностей. Определены существенные отличия в мотивационной сфере юношей и девушек.

Annotation

The problem of motivation is considered to employments by physical exercises for student young people. The analysis of the last publications is conducted on issue of gender psychology, the gender features of display of motivation are Investigational to employments by physical education and sport for youths and girls which are taught in an university. There are data of the questionnaire questioning of students of 2th and 4th courses of technical specialities. Substantial differences are certain in the motivational sphere of youths and girls.

Постановка проблеми.

Умови сьогодення потребують значних перетворень у системі фізичного виховання молоді. Реформування системи фізичного виховання у навчальних закладах переходить до рангу пріоритетних напрямів діяльності урядових організацій, про що свідчать останні постанови Кабінету міністрів України, МОН, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства сім'ї, молоді і спорту (від 11.11.2008 р., 12.10.1009 р.).

Дієвими заходами підвищення рухового режиму молоді до належних норм можуть бути ті, що базуються на сучасних принципах фізичного виховання. Одним із головних є принцип пріоритету потреб, мотивів і інтересів особистості, що передбачає побудову системи фізичного виховання в цілому та окремих програм з урахуванням індивідуальних і групових, соціальних і духовних потреб людей, а також формування мотивації до занять фізичною культурою, виходячи із впливових зовнішніх і внутрішніх факторів [4].

Спираючись на цей принцип, була розроблена концепція гуманізації залучення населення до занять спортом для всіх (М.В. Дутчак, 2009), де за основу був взятий особистий інтерес кожної людини до певного виду рухової активності і задоволення цього інтересу через створення умов для занять спортом різних верств населення.

Для реалізації принципу, що потребує формування мотивації до занять фізичною культурою, необхідно визначити особливості її формування у певної вікової і соціальної групи населення. У нашому дослідженні обрана соціальна група студентської молоді, тому що в сучасних умовах навчання у ВНЗ фізичне виховання після другого курсу переходить на позаурочну форму навчання (Наказ МОН №642 від 09.07.2009, п.1.4), тобто буде здійснюватись на добровільних засадах. Відвідування секційних занять у позанавчальний час потребує наявності стійкої мотивації до занять фізичними вправами.

Аналіз останніх публікацій і досліджень.

На формування мотивації впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. Дослідження на школярах різних вікових груп, проведені Г.В. Безверхньою (2003), дозволили серед зовнішніх факторів означити вплив школи, сім'ї, друзів, умов проживання, освіти, телебачення, преси.

До внутрішніх факторів автор відносить темперамент, інтерес, бажання, обізнаність, стать учнів. Мотиваційну основу навчання студентів досліджували Н.В. Підбуцька [6], Р. Бака і А. Шпаков [1], Л.А. Перелигіна [5].

Достатня кількість досліджень стосується мотивації до занять різними видами спорту [5].

Однак серед доступних нам дослідницьких матеріалів, на жаль, обмаль тих, що стосуються особливостей формування мотивації, мотиваційних пріоритетів у юнаків та дівчат, що навчаються у ВНЗ. Хоча дослідження хлопців і дівчат шкільного віку виявляє різницю у прояві інтересів до видів спорту, домінуючих мотивів, ідеалів тощо [4].

Окремі дослідження на дорослих жінках і чоловіках (А.Н. Джуплина, 2007), свідчать про особливості прояву мотивації до саморозкриття навіть з однаковим рівнем емпатії.

У своїй роботі «Здоров'є формуючі технології в контексті гендерного підходу» [3] автори розглядають причини, що заважають жінкам регулярно займатися фізичними вправами і від себе вони додають, що коли навіть виключити ці причини, то все одно жінки не будуть займатися фізичною культурою, оскільки в них слабо розвинуті вольові якості. Можна не погодитися з цим ствердженням, тому що в основі поведінки людини лежать потреби і мотиви діяльності, знаючи які необхідно створити відповідні умови для їх реалізації.

У різних сферах життєдіяльності суспільства розглядаються різні соціальні ролі чоловіків і жінок, комплекси ціннісних установок, які визначають поведінку людей.

Гендер – це соціальна категорія і колективні уявлення, за допомогою яких біологічні розходження статей переводяться на мову соціальної і культурної диференціації [2]. Сьогодні гендер розуміється як одна з найважливіших граней соціальних відносин. Згідно думки вчених, він включає три групи характеристик:

- біологічна стать;
- стереотипи статевих ролей, поширені в суспільстві;
- «гендерний дисплей» – запропоновані суспільством нор-

ми чоловічої і жіночої взаємодії у всьому різноманітті їх проявів [2].

Недостатня дослідженість гендерних особливостей формування мотивації у юнаків і дівчат, що навчаються у ВНЗ, і значущість цього питання для ефективної диференційованої організації фізичного виховання студентів доводить актуальність цього питання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконується в рамках теми «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері «фізичної культури і спорту на 2006–2010 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді і спорту 3.1.2.» Науково-методичні засади удосконалення викладання дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» (номер дисертації 0106U010782)». Роль автора полягає у вивченні гендерних особливостей мотиваційних пріоритетів у сфері фізичної культури і спорту у студентської молоді.

Мета роботи: дослідити гендерні особливості прояву мотивації до занять фізичною культурою і спортом у юнаків і дівчат, що навчаються у ВНЗ.

Результати дослідження та їх обговорення.

У дослідженні взяли участь

юнаки і дівчата Кременчуцького державного університету, що займаються на першому курсі у кількості 30 осіб. Був використаний метод анкетування. Анкета складалася з 33 питань різних за формою (відкриті, закриті, з оцінкою). Питання стосувались мотивів, інтересів, ціннісних пріоритетів юнаків і дівчат у сфері фізичної культури.

Згідно опитування систематично займаються фізичними вправами у позанавчальний час 87,5% юнаків і 59,5% дівчат, однак мотиви їх занять різні, про що свідчать отримані нами дані (рис. 1). Якщо юнаки бажають підвищити фізичну підготовленість (42,5%), отримати задоволення від рухової активності (20%), брати участь у змаганнях (7,5%), то дівчата прагнуть покращити здоров'я (23,8%), досягти гармонійності тілобудови (16,67%), нормалізувати масу тіла (14,5%), активно проводити дозвілля (17%) і спілкуватися з друзями. Мотиви відвідування занять свідчать про оздоровчий напрям, що потребує відповідного змісту і засобів фізичного виховання. У юнаків заняття мають спрямованість кондиційного тренування з метою підвищення фізичної підготовленості.

Про це свідчать і види спорту,

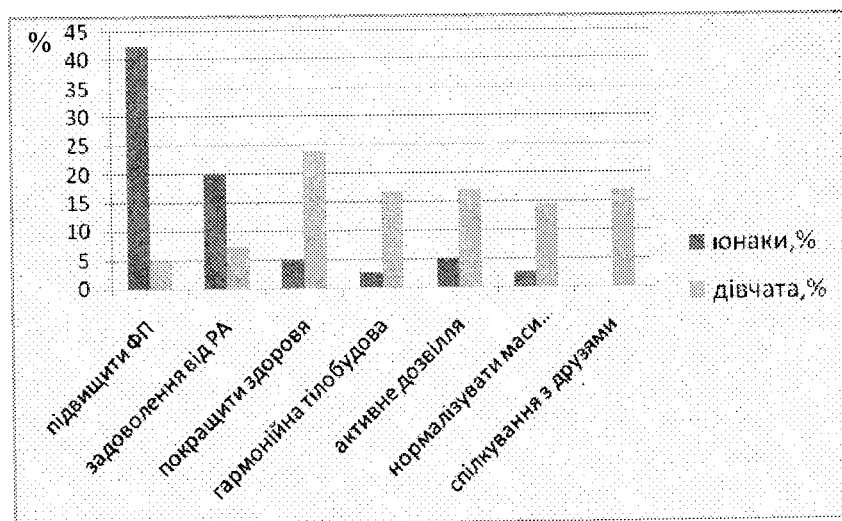

Рис. 1. Особливості мотивації до систематичних занять фізичними вправами юнаків і дівчат.

Рейтинг видів спорту, які подобаються юнакам і дівчатам

№ п/п	Види спорту	Юнаки		Дівчата	
		бал	рейтинг	бал	рейтинг
1	Легка атлетика	5,15	4	4,81	5
2	Плавання	5,33	5	4,64	4
3	Важка атлетика	4,4	2	8,64	10
4	Види боротьби	4,65	3	8,57	9
5	Бокс	5,55	6	8,33	8
6	Спортивні ігри	3,03	1	5,05	6
7	Бодібілдинг	7,15	8	9,81	11
8	Аеробіка	8,15	10	1,86	1
9	Фітнес	8,4	11	3,14	2
10	Аквафітнес	8,7	12	4,57	3
11	Зимові види	6,53	7	7,21	7
12	Інші	8,09	9	10,08	12

які обирають студенти різної статі (табл. 1). На першому місці у дівчат аеробіка (1,86 бала), на другому – фітнес (3,14 бала), на третьому – аквафітнес (4,57 бала), на четвертому – плавання (4,64 бала). У юнаків пріоритети дещо інші. На першому місці спортивні ігри (3,03 бала), на другому – важка атлетика (4,4 бала), на третьому – види боротьби (4,65 бала), на четвертому – легка атлетика (5,15 бала). Середня кількість балів рейтингу свідчить про однотайність думок респондентів, чи про їх розкид. Так, у дівчат середній бал першого місця (аеробіка) дорівнює 1,86 бала, що свідчить про їх однотайність думок, тому що розкид складає тільки 0,86 б від 1-го місця. У юнаків спортивні ігри мають 3,03 бала, що від 1-го місця має розкид 2,03 бала, тобто не всі студенти однотайно обирають спортивні ігри в якості улюбленого виду спорту.

Таким чином, спортивні інтереси жіночого контингенту більш певно окреслені, ніж чоловічого. Така ж тенденція відзначається і у визначенні спрямування фізичних вправ у заняттях з юнаками і дівча-

тами (табл. 2). У студенток найбільші уподобання визначаються у вправах на гнучкість (1 місце), рівновагу (2-ге місце), на координацію (3-ге) і витривалість (4-ге місце), тобто всі вправи, які складають зміст занять з аеробіки та фітнесу.

Інший склад вправ відзначається у пріоритетах юнаків. Це швидко-силові вправи, силові, на координацію і швидкість. Це основні вправи з ігрових і силових видів спорту.

Чи задовольняються мотиви та інтереси студентів у процесі

фізичного виховання у ВНЗ можна визначити за відповідями згідно пропусків занять. Так, систематично відвідують навчальні заняття з фізичного виховання тільки 35% юнаків і 38,1% дівчат. Інші пропускають заняття з різних причин, у тому числі з хвороби (35% юнаків і 28,6% дівчат).

На питання про мету відвідування занять з фізичного виховання (табл. 3) загальні відповіді свідчать, що студенти розуміють користь занять (1-2 місце), оскільки це підвищує їх рухову активність (4-те місце), а от про те, що цікаво на заняттях вказують тільки юнаки (3-те місце, 4,98 бала). Для дівчат це тільки спосіб отримання заліку (3-те місце, 4,29 бала), бо їм не дуже цікаво на заняттях (6-те місце) і відвідування занять потребує для них прояву волевих якостей.

Висновки

Проведений аналіз літературних джерел свідчить про недостатню дослідженість гендерних особливостей формування мотивації у юнаків і дівчат, що навчаються у ВНЗ.

Дослідження мотиваційних пріоритетів до занять фізичними вправами юнаків і дівчат свідчать про їх відмінність. Згідно опитування більш адекватно до інтересів студентів проводяться заняття з фізичного виховання з юнака-

Таблиця 2

Фізичні вправи, які більш подобаються студентам різної статі

№ п/п	Варіанти відповідей	Юнаки		Дівчата	
		бал	рейтинг	бал	рейтинг
1	Силові вправи	3,31	2	5,45	2
2	Швидко-силові	3,26	1	5,43	1
3	На швидкість	3,67	4	4,19	4
4	На координацію	3,64	3	3,62	3
5	На гнучкість	5,26	7	3,12	7
6	На витривалість	4,46	5	3,69	5
7	На рівновагу	4,74	6	3,5	6

З якою метою Ви відвідуєте заняття з фізичного виховання?

№ ш/п	Варіанти відповідей	Юнаки		Дівчата	
		бал	рейтинг	бал	рейтинг
1	Знаю, що це корисно	3,93	2	3,71	1
2	Для отримання заліку з фізвиховання	6,08	8	4,29	3
3	Цікаво на заняттях	4,98	3	5,67	6
4	Вчуся виховувати вольові якості	6,33	9	6,57	7
5	Щоб отримати консультацію для самостійних занять з ФВ	7,58	10	7,48	10
6	Щоб підвищити свою фізичну підготовленість	3,38	1	4,02	2
7	Щоб не мати заборгованості з предмету	6,03	7	5,43	5
8	Щоб навчитися новим вправам	5,9	6	6,81	9
9	Щоб отримати розрядку після розумового навантаження	5,53	5	6,64	8
10	Щоб підвищити свою рухову активність	5,15	4	4,52	4

ми і не враховуються гендерні особливості мотивів і інтересів у сфері фізичної культури дівчат. Це призводить до превалювання зовнішньої, примусової мотивації «уникнення неприємностей» у дівчат, що пов'язано з отриманням заліку з фізичного виховання.

Диференційований підхід у створенні організаційно-педагогічних умов фізичного виховання дівчат згідно їх мотиваційних пріоритетів сприятиме створенню по-

зитивних стимулів і підвищенню ефективності фізичного виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бака Р. Сравнительная оценка физической подготовленности как фактор мотивации студентов к физической активности. /Р. Бака, А. Шпаков // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія за ред.

проф. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ (ХХПІ), 2008. – №3 – С. 8–11.

2. Берн Ш. Гендерная психология. /Ш. Берн. – СПб: Прайм – Евронекс, 2008. – 320 с.
3. Зайцев В.П. Здоровье формирующие технологии в контексте гендерного подхода. / В.П. Зайцев, Н.А. Олейник, С.И. Крамской, А.Я. Цыганенко, В.И. Лунальцов, И.К. Сосин, Т.В. Бондаренко, С.В. Манучарян, Э.А. Дармофал, М.А. Полякова, В.Б. Васютин. Под ред. Н.А. Олейника, В.П. Зайцева. – Харьков: ХГАФК, 2009. – 226 с.
4. Круцевич Т.Ю. Фізичне виховання як соціальне явище / Т.Ю. Круцевич, В.В. Петровський. Підр. Теорія і методика фізичного виховання / під ред. Т.Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. Т.1. – с. 27 – 46.
5. Перельгіна Л.А. Роль мотивации в повышении эффективности спортивной деятельности / Л.А. Перельгіна, Н.Г. Самойлов. – [www.Rusnauka.com/CCN/Psihologia/7/Perelygina % 201. a. doc. Htm](http://www.Rusnauka.com/CCN/Psihologia/7/Perelygina%201.a.doc.htm).
6. Підбуцька Н.В. Мотиваційна основа учіння майбутнього інженера / Н.В. Підбуцька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія за ред. проф. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ (ХХПІ), 2007. № 1. – С. 94–98.

